

Skalica 1918

Spomienky na príchod a pôsobenie dočasnej vlády pre Slovensko

Skalica 2008

Úvodom

Mesto Skalica si s hrdosťou pripomína historické udalosti novembra 1918, keď sa Skalica po vzniku Československej republiky na krátku dobu stala sídlom Československej dočasnej vlády pre Slovensko, prvej slovenskej vlády v histórii slovenského národa. Spravidla v desaťročných intervaloch organizujú kultúrno-spoločenské zariadenia mesta spolu s regionálnymi i celoslovenskými inštitúciami spomienkové podujatia a konferencie, aby sprítomnili a ďalším generáciám priblížili podiel a historický význam Skalice pri tomto významnom medzníku formovania a vzniku nášho dnešného moderného slovenského národa.

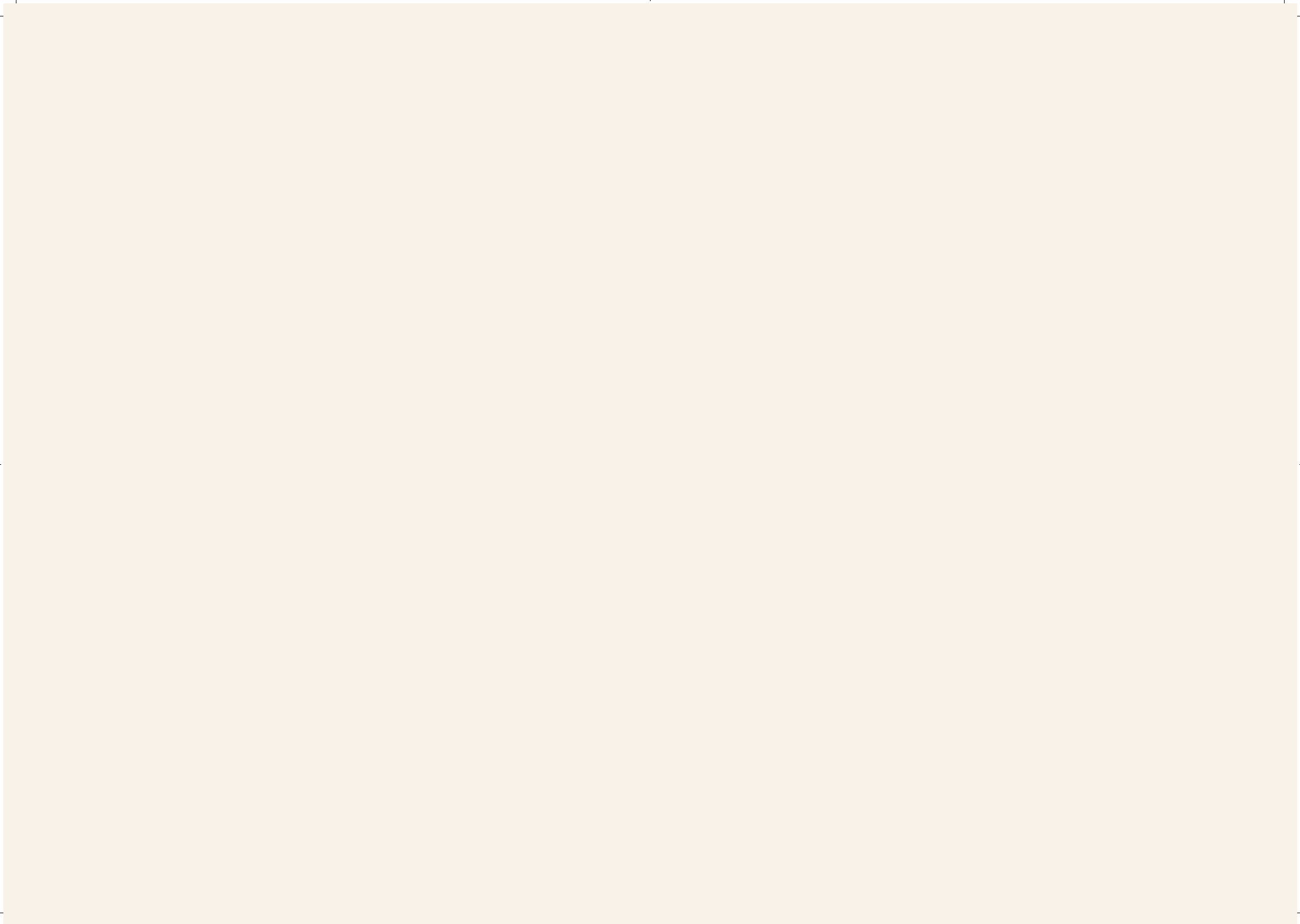
Pri príležitosti 50. výročia príchodu dočasnej vlády do Skalice vydalo v roku 1968 Záhorské múzeum publikáciu Skalica 1918. Spomienky na príchod a pôsobenie dočasnej vlády pre Slovensko, ktorá sa však nedostala k čitateľom a takmer celý náklad bol na základe nariadenia odstránený.

V jesenných mesiacoch roku 2008 sa v Skalici pri príležitosti 90. výročia príchodu dočasnej vlády a pri príležitosti výročí viacerých historických udalostí uskutočnia dve konferencie. Mesto Skalica, Záhorské múzeum v Skalici, Štátny

archív Bratislava, pobočka Skalica a Vojenský historický ústav Bratislava organizujú seminár Skalica 1918 a Stredoeurópska vysoká škola v Skalici konferenciu Tri veľké výročia československých dejín: 1918, 1948 a 1968.

Mesto Skalica inicializovalo myšlienku vydať sprievodný materiál vo forme upravenej reedície publikácie Skalica 1918 a oživiť snahu Záhorského múzea pred štyridsiatich rokov, ktorá sa stiahnutím publikácie minula účinkom. Zostavovatelia zaradili do pôvodnej publikácie rozsiahlu štúdiu Štefana Janšáka a spomienky Ivana Déreera, členov dočasnej vlády, napísané s päťdesiatročným odstupom. Doplnili ich reportážami a správami z úradného vestníka dočasnej vlády Sloboda, úryvkami zo Šrobárovho diela Osvobodené Slovensko a z práce Spomienky na vojnu a prevrat Jána Duriša Frndáka s presvedčením, že takýmto spôsobom najlepšie sprítomnia atmosféru pamätného roku 1918.

Od vydania v roku 1968 vyšli viaceré práce analyzujúce a hodnotiace udalosti roku 1918, napriek tomu sme pôvodný výber ponechali a doplnili len niekoľkými aktuálnymi reáliami zo skalického prostredia.

Štefan Janšák

PRÍCHOD PRVEJ ČESKOSLOVENSKEJ VLÁDY NA SLOVENSKO

Šiesty november r. 1918 patrí k najslávnejším dňom v dejinách slovenského národa. Len v udalostiach viažucich sa na vznik, organizovanie a obranu stredovekých štátov možno mu hľadať rovnocenného partnera. V ten deň, v ono chmúrne novembrové ráno, prišli do Skalice štyria oficiálni predstavitelia, aby prevzali a viedli verejné veci nového štátu, prišli v sprievode veľkého a oduševneného zástupu, ktorý sa k nim v Hodoníne a v Holíči pripojil, podporujúc a schvaľujúc ich podnikanie a ich krok. Z tváří ľudí žiarili nekonečná radosť a nadšenie. Bielo-modro-červené zástavy viali z verejných budov i súkromných domov. Krojové skupiny, zložené z mládencov i dievčienec, zaujímali hrdo postavenie v prvých radoch tisíchlavého sprievodu. Už sa nemuseli hanbiť za svoj ľudový oblek, ktorý bol dovtedy predmetom výsmechu nepriateľov národa. Veselé piesne, podložené búrlivou muzikou, ozývali sa zo všetkých kútov malého mesta. A v tomto nadšení prekypujúcom ovzduší odzneli na námestí ohnivé reči, ktorých prednášatelia zvestovali koniec tisícročného ujarmenia a predkladali poslucháčom bilanciu našich vojenských a diplomatických úspechov v Európe, v Amerike a Ázii. Týmito rečami zmenila sa jednoduchá brána, postavená pri vstupe do mesta a vítajúca účastníkov sprievodu, na triumfálny oblúk, akým sa mohlo honosiť len Forum romanum. Mesto, naplnené čerstvými farbami jara, hoci zima stála predo dvermi, veselý spev, zmiešaný s radostnými výkrik-

mi nadšenia, usmiate tváre, z ktorých sem-tam skanula slza hlbokého citového vzrušenia, všetko to hlásalo zázrak, ktorého sa náš národ po nekonečne dlhom otroctve stal účastným. Zázrakom tým bol novozrodený štát. Príchod československej vlády do Skalice dňa 6. novembra 1918 možno zrovnať-v našom národnom meradle a s ohľadom na náš historický vývoj - s najvýznamnejšími udalosťami svetových dejín, ako je založenie Ríma, porážka Hunov na Katalaunských poliach, oslobodenie strednej Európy od tureckého panstva, ústup Napoleona od Moskvy alebo víťazstvo Sovietskej armády pri Stalingrade.*)

Šiesty november, ilustrovaný príchodom dočasnej vlády do Skalice, je vonkajším symbolom dvoch veľkých historických udalostí. Na jednej strane tento dátum hlása, že sa realizovali všetky kroky, smerujúce k oslobodeniu Slovenska, že sa rozpadlo staré feudálne Uhorsko, ktoré bolo po stáročia väzením národa; na druhej strane sa ním dokumentuje spojenie Čechov a Slovákov v novom spoločnom štáte. Vstup predstaviteľov československej vlády, hoci len dočasnej, na pôdu Slovenska je dôležitým článkom v reťazi oslobodzovacích akcií. Aby sme jeho význam mohli náležitým oceniť, treba sa zoznámiť aspoň zbežne s politickými a vojnovými udalosťami predchádzajúcich dvoch rokov, ktoré vyvrcholili utvorením samostatného československého štátu.

*) Takto pozerá na štátny prevrat z októbra a novembra 1918 aj posledný zahraničný minister Rakúska-Uhorska. Gróf Július Andrássy. Menuje ho, pravda, zo svojho hľadiska a zo stanoviska zanikajúcej habsburskej ríše „najväčšou katastrofou svetových dejín“. Pozri jeho spis *Diplomácia és világháború, Budapest (vyd. po r. 1918), str. 217.*

ZAHRANIČNÝ ODBOJ

Do jarných mesiacov r. 1917 zápas na európskych bojiskách bol nerozhodný. Obrat nastáva, keď 6. apríla vypovedali Spojené štáty vojnu Nemecku. Voči Rakúsku však zachovali i naďalej neutralitu, ba s Viedňou sa rokovalo i o separátny mier. Z prípadného úspechu tohto zblížovania hrozilo zachovanie starého stavu v habsburskej dŕžave a preto československý zahraničný odboj pracoval po celý rok propagačne na tom, aby Spojené štáty revidovali svoj pomer k Rakúsku, čo sa skutočne i stalo. Dňa 7. decembra 1917 vstúpili do vojny i s Rakúskom.

Amerika ústami svojho prezidenta Wilsona formulovala zakrátko potom vojnové ciele, za ktoré išla bojovať; stalo sa to jeho posolstvom k svetovej verejnosti z 8. januára 1918. Stanovisko Spojených štátov je zhrnuté v štrnástich bodoch, z ktorých desiaty znie nasledovne: „Národom Rakúsko-uhorskej ríše musí sa poskytnúť možnosť voľného autonómneho vývoja.“ Táto príliš široká požiadavka neuspokojila vedúcich činiteľov nášho zahraničného odboja. Sami nemohli na Wilsonovo posolstvo reagovať, pretože boli vtedy iba súkromnými osobami. Podarilo sa im však vsunúť československé stanovisko do odpovede spojencov (Francúzsko, Anglicko, Taliansko), ktorú odovzdali Spojeným štátom už 10. januára. V tejto odpovedi uvádza sa medzi podmienkami mieru aj oslobodenie Čechoslovákov od cudzej nadvlády.

V diplomatických akciách nášho zahraničného odboja, podnikaných r. 1917 a v prvých mesiacoch r. 1918, vytvoril sa pojem československého národa, ktorý viedol neskoršie k diferenciam medzi Čechmi a Slovákmi. Z politických dôvodov však stal sa tento krok priam životnou nutnosťou. Jedine vyhlásením Slovákov za nedeliteľnú časť českého národa na podklade jazyka a mnohostranných kultúrnych tradícií získal sa titul na oslobodenie Slovenska a jeho pojatie do rámca nového štátu. Ináč, keby boli Česi a Slováci vystupovali pri budovaní štátnej jednoty ako dva odlišné národy, ktokoľvek sa mohol pýtať, najmä zástanci integrity Uhorska, a pravda, Maďari sami, akým právom a na základe čoho idú Česi oslobodzovať iný, cudzí národ, ktorý si to možno ani neželá.

Ďalším dôležitým krokom v zápase o samostatnosť bol kongres utlačených národností Rakúsko-Uhorska, ktorý sa konal v dňoch 8. až 11. apríla 1918 v Ríme. V boji proti Rakúsku nestáli už teraz iniciátori našich zahraničných akcií osamotení, ale sa mohli oprieť aj o Srbov, Chorvátov, Slovincov, Poliakov, Talianov i Rumunov, idúcich za rovnakým cieľom.

V prvých mesiacoch r. 1918 vláda Francúzska a Talianska uznala československé zahraničné vojská ako armádu, bojujúcu po boku spojencov. V polovici r. 1918 dali tieto vlády spoločne s vládou anglickou vojenskej aliancii s rodiacim sa Československom aj silnú politickú základňu. Uznali Československú národnú radu v Paríži za vládu de facto. To isté urobili aj Spojené štáty dňa 2. septembra vo forme ešte oveľa slávnostnejšej. Tým spojenci do istej miery predbehli aj organizátorov nášho zahraničného odboja, alebo aspoň im vyšli v ústrety, keďže títo sa vyhlásili za legitímnu vládu až dňa 26. septembra.

Politické a vojenské udalosti v septembri a októbri r. 1918 valili sa takou rýchlosťou, že z odstupu päťdesiatich rokov sa pozorovateľovi vidí, akoby organizátori československého zahraničného odboja s nimi ani nestačili udržiavať krok. Na druhej strane však vzniká dojem, že svojou trojročnou organizačnou prácou stvorili taký aparát, ktorý za nich pracoval samočinne. Ináč by sme dosť ťažko vysvetlili, že francúzska vláda ústami svojho zahraničného ministra Stephena Pichona uznala plnoprávny a samostatný Československý štát a jeho vládu už 15. októbra a Deklarácia o nezávislosti Čechoslovákov, predstretá paríž-

skou Národnou radou Spojeným štátom, je datovaná až 17. októbra. Tieto dve udalosti znamenajú kulmináciu politickej, propagačnej i diplomatickej činnosti zahraničného odboja a jeho konečné víťazstvo

Pichon sa vyslovil neobyčajne lichotivo o kvalitách československého národa, prorokujúc mu skvelú budúcnosť a Spojené štáty zmenili stanovisko v otázke svojho pomeru k Rakúsku. Wilson vo svojej odpovedi na Deklaráciu o nezávislosti vyhlásil už nasledujúci deň po jej vydaní (18. októbra), že opravuje desiaty bod svojho posolstva zo dňa 8. januára. Podkladom mieru už nemôže byť len autonómia rakúsko-uhorských národností, ale ich úplné odtrhnutie od Rakúska a organizovanie sa vo vlastných národných štátoch.

Za Francúzskom a Amerikou nasledovali potom rýchlym sledom aj ostatní spojenci. Anglicko uznalo nový československý štát dňa 23. októbra, Taliansko, Belgicko a Grécko 24. októbra. Politickému tlaku spojencov muselo sa podrobiť i Rakúsko-Uhorsko, ktoré po úplnom rozklade svojich armád, tiež uznalo dňa 27. októbra ústami svojho zahraničného ministra Andrásyho právo Čechov a Slovákov na samostatnosť.

DOMÁCE AKCIE V ZÁUJME OSLOBODENIA

Dňa 7. novembra 1916 Wilsona opätovne zvolili za prezidenta Spojených štátov. Zakrátko po prevzatí úradu (21. decembra) obrátil sa na európske bojujúce národy s dotazom o podmienkach prípadného mieru. Na tento iniciatívny krok odpovedali spojenci už dňa 12. januára 1917 spoločnou nótou. Vedeniu nášho zahraničného odboja podarilo sa do textu nóty dostať požiadavku, aby Čechoslováci boli oslobodení od rakúsko-uhorskej nadvlády.

Vtedy ešte nebola práca zahraničného odboja patrične koordinovaná s domácim politickým vedením národa. Preto v mene predsedníctva zväzu českých poslancov ohradili sa dňa 30. januára Staněk, Šmeral a Maštalka proti zásahu z cudziny do domácich českých vecí zvláštnym prejavom, podaným rakúskemu zahraničnému ministrovi grófovi Czerninovi. Signatári prejavu odmietajú oslobodenie Čechov a Slovákov spojencami a vyslovujú úplnú lojalitu voči Rakúsku, pretože vraj jedine v jeho rámci vidia zabezpečenú budúcnosť národa. Pojatie Slovenska do rámca oslobodzovacej akcie pôsobilo nekonečné ťažkosti priam tak v zahraničí, ako i doma. Preto hádam vyznel prvý prejav českého politického vedenia odmietavo. Veď proti pripojeniu Slovenska k Čechám bol aj univerzitný profesor dr. Jozef Pekár, ktorý sa tešil doma veľkej autorite nielen ako historik, ale

i ako expert v politických a v sociálnych otázkach. Zväz českých poslancov však opravil svoj politicky nesprávny krok štátovým vyhlásením zo dňa 30. mája 1917, v ktorom sa úplne stotožňuje so zahraničným vedením odboja. Na politických dejateľov istotne nebola bez vplyvu deklarácia českých spisovateľov zo dňa 19. mája, ktorá tlmočila nielen náladu, ale i požiadavky národa.

Dňa 12. júna odmietol Clam-Martinic menom rakúskej vlády požiadavku českých poslancov zo dňa 30. mája. ale Zväz už zostal na nastúpenej ceste a išiel po nej priam tak bezpečne ako i rýchlo. D r. Adolf Stránský odpovedal hneď Martinicovi v otvorenej debate a vyhlásil, že národné problémy nebudú sa riešiť v Rakúskom parlamente a František Staněk, ako predseda Zväzu, odoprel dňa 26. júna hlasovať pre akékoľvek vládne návrhy. Prášek, Zahradník a Bechyně vyslovili sa na tom istom zasadnutí proti dualizmu a žiadali zriadenie národných štátov.

Rakúska vláda nemohla sa vyhnúť tlaku vojnových udalostí a diplomatických úspechov československého zahraničného odboja. Veľkou oporou pre rodiaci sa československý štát bolo i stanovisko Rusov pri rokovaní brest-litevského mieru, ktorí sa dňa 25. decembra 1917 postavili za princíp sebaurčenia národov.

Hneď od začiatku roku 1918 pokračovali veľmi rýchlym tempom domáce akcie, smerujúce k zjednoteniu Čechov a Slovákov, čím sa účinne podoprel zahraničný odboj. Generálny snem českých zemí (Čechy, Morava, Sliezsko), zvolaný na deň 6. januára do Prahy, vytýčil nastávajúcej politickej práci veľmi presný a podrobný program nielen pokiaľ išlo o domáce veci, ale aj o vzťahy k zahraničiu. V uznesení sa venuje Slovákom a Slovensku zvláštna pozornosť a vyslovuje sa celkom kategorická požiadavka ich odlúčenia od Uhorska a spojenia v spoločnom štáte s Čechmi.

Na uznesenie generálneho snemu, ktoré sa opieralo o historické právo českého národa i o súčasnú ústavu troch českých zemí, reagoval rakúsky zahraničný minister Czernin dňa 2. apríla, snažiac sa vraziť klin medzi národ a jeho vodcov. Český ľud je vraj verný monarchii, iba jeho predstavitelia na krajinských snemoch a v Ríšskej rade vedú ho po cestách odboja a zrady.

Česi dali Czerninovi veľmi jasnú odpoveď už dňa 13. apríla. Národná prisaha obrovských zástupcov, ktoré sa zišli do Prahy zo všetkých končín českej vlasti

a na ktorej sa zúčastnili aj Juhoslovania, mohla ho presvedčiť, že sa stal obeťou sebaklamu. Slovensko začlenilo sa do mocného prúdu oslobodzovacích akcií svojimi zvláštnymi prejavmi. Dňa 1. mája 1918 usporiadali robotníci v Liptovskom Sv. Mikuláši verejnú schôdzu, na ktorej vystúpil ako rečník dr. Vavro Šrobár a kde sa jednomyselne prijala zásada sebaurčenia národov a žiadala sa jej aplikácia i na Slovákov. Stanovisko zhodné s mikulášskym manifestom tlmočil v dňoch 16.-20. mája Pavel Országh Hviezdoslav na jubilejnej slávnosti Národného divadla v Prahe, dodávajúc svojim slovám významu a váhy vlastnou osobou i krásnou rečníckou formou, do ktorej ich obliekol.

Už nechýbalo nič iné, len aby sa k týmto prejavom pripojil aj oficiálny orgán slovenský, to jest národná strana s organizačným centrom v Martine. To sa stalo dňa 24. mája. Prítomní členovia strany, počtom 25, na čele s jej predsedom Matúšom Dulom, položili jadro svojho uznesenia do požiadavky, aby sa Česi, Moravania a Slováci zjednotili v jednom štáte, čo sa oznámilo aj do Prahy.

Česi dali svojmu bojkotu viedenského parlamentu aj navonok určitú formu. Dňa 13. júla utvoril sa československý národný výbor v Prahe, ktorý nielen prevzal agendu odumierajúceho Zväzu, ale už i vo svojom pomenovaní dal najavo, že do rámca svojich politických akcií zahrnuje i Slovákov. Udalosti na bojiskách a na diplomatickej šachovnici nepokročili však vtedy ešte tak ďaleko, aby sa Slováci zúčastnili vlastnými zástupcami na prácach výboru. Nahradili ich predbežne osvedčení znalci slovenských vecí ing. Jozef Rotnagl, Rudolf Pilát, dr. Alojz Kolísek a ing. Záruba-Pfeffermann.

Podľa pražského vzoru chystala sa i na Slovensku podobná dočasná organizácia. Dňa 22. septembra vydal Matúš Dula obežník, adresovaný členom Slovenskej národnej strany, v ktorom navrhoval utvorenie Slovenskej národnej rady, k čomu však došlo až 30. októbra.

Medzitým v mesiaci októbri valili sa nezadržitelným tempom udalosti, ktoré znamenali úplný rozpad Rakúsko-Uhorska. Staněk, predseda formálne ešte existujúceho Zväzu, vyhlásil dňa 2. októbra v rakúskom parlamente, že Československá národná rada v Paríži je najvyšší orgán československej armády a zastupuje národ navonok, voči spojencom. Menom tohože Zväzu povedal poslanec Záhradník dňa 9. októbra, že Čechoslováci definitívne opúšťajú viedenský parlament a navždy rušia akékoľvek zväzky s Rakúskom. Ferdiš Juriga predniesol dňa 19. októbra v uhorskom parlamente reč asi v tom istom zmysle. Odoprel uhorskej vláde titul a právo rozhodovať o osudoch slovenského národa a žiadal preň právo sebaurčenia v plnom rozsahu. Na Slovensku vyvrcholili tieto akcie valným zhromaždením národnej strany, zvolaným na deň 30. októbra do Martina. Zúčastnilo sa ho asi 300 ľudí. Jeho dielom je známa deklarácia, ktorou si Slováci robia nárok na právo sebaurčenia a vyhlasuje sa jednota československého národa.

PRVENSTVO SKALICE PRI ZJEDNOCOVANÍ ČECHOV A SLOVÁKOV. POLITICKÁ ATMOSFÉRA UHORSKA POČAS PREVRATOVÝCH DNÍ R. 1918

Voľba Skalice za sídlo prvej slovenskej vlády nebola vecou náhody. Padali pri nej na váhu ohľady dopravné, bezprostredné susedstvo s Moravou, jazyková i národná jednota pohraničného obyvateľstva, ktorú ani tisícročné politické rozlúčenie nevedelo odstrániť a, pravda, ohľady strategické pri chystanom nástupe našich vojsk od západu, určených na zabezpečenie pokoja. Pacifikačná a konsolidáčna akcia armády i úradníckeho zboru prichádzajúceho z Čiech a Moravy bola by narazila na odpor, alebo aspoň na nezáujem, prípadne na pasívnu rezistenciu, keby jej nebola predchádzala dlhoročná príprava na možnosť takého šťastného prevratu, aký nastal v októbri a novembri, r. 1918.

Pokiaľ ide o rozumové a mravné dispozície, tvoriace predpoklad na zlúčenie Slovákov a Čechov v jednom štáte, Skalici patrilo prvenstvo. Ona uvádzala do života po celé devätnásť storočie prácou a zásahom viacerých v nej usadených alebo k nej gravitujúcich vlastencov jazykové, hospodárske i spoločenské výtobytky, ktoré tvorili základ československého zblíženia. Táto činnosť vyvrcholila Blahovým Hlasom na rozhraní dvoch storočí, jeho kultúrnou, hospodárskou i politickou prácou sústredenou v Skalici. V druhej polovici 19. storočia ponímala sa jednota Čechov a Slovákov u nás doma i v Prahe iba na základe jazykovej príbuznosti. Literárna vzájomnosť pokladala sa za vrchol,

kde až možno dospieť. Od Blahovho vystúpenia sa táto uzučká zjednocovacia základňa zmenila na pracovisko predstaviteľov všetkých odborov ľudskej činnosti. Blaho pochopil - a v tom je hádam jadro i vrchol jeho reformného vystúpenia -, že pri vstupe do 20. storočia púhy jazyk nemôže byť organizačnou základňou národa. Výchova pre praktický život, zvelaďovanie poľnohospodárstva i remesiel, uvádzanie obchodu aj na dedinu, politické uvedomovanie ľudu s poukazom na české analógie a s odvolaním sa na české vzory ... všetky tieto problémy každodenného života volali v Skalici po riešení, vďaka Blahovej iniciatíve. Už sama zemepisná poloha predurčila mesto, aby sa stalo široko otvoreným oblokom, umožňujúcim pohľad z čisto agrárneho a polofeudálneho Uhorska do priemyselne sa rozvíjajúceho západu.

V tomto novom myšlienkovom ruchu pripadla i slovenskému ľudu na Záhorí a v okolí Trnavy nová úloha. Prestal byť pasívnym predmetom obdivu básnikov a romancierov a stal sa priamym účastníkom reforiem vychádzajúcich zo Skalice. V Skalickom kraji, i na celom juhozápadnom Slovensku, stál ľud svojím vzdelaním, jazykom i svojou mentalitou bližšie k ideálom československej štátnej jednoty než kdekoľvek inde u nás.

Také boli vnútorné pomery, favorizujúce príchod prvej slovenskej vlády do Skalice. Aké boli tie vonkajšie? Udalosti v druhej polovici októbra hrnuli sa takým rýchlym tempom, že vtedajšie vedenie uhorského štátu nestačilo na ne reagovať a bolo nimi nielen prekvapené, ale i dezorientované. Verejná správa a bezpečnostná služba sa úplne rozpadli. Zavinilo to maďarské revolučné hnutie, ktoré vypuklo 24. októbra. V zmätkoch s ním spojených nastalo akési interregnum, ba na mnohých miestach i anarchia, ktorej vrcholom bolo zavraždenie maďarského politického národného vodcu Štefana Tiszu. Tomuto stavu bolo treba čeliť. Preto ten, kto prišiel s myšlienkou poriadku a bezpečnosti a mal aj prostriedky, aby chránil životy a majetky, stretol sa nesporne s úspechom.

Neschopnosť Maďarov organizovať branný alebo politický odpor proti príchodu vlády do Skalice mala však aj hlbšie príčiny, siahajúce svojimi koreňmi hlboko do minulosti. Naši bývalí spoluobčania v rámci starého Uhorska sa národnostnou otázkou - a najmä slovenskou otázkou - nikdy vážne nezaoberali.

Ba môžeme ísť ešte ďalej. Nemali ani modernej politickej koncepcie a samozrejme, chýbali im schopní politici, ktorí by ju boli stvorili. Jadrom maďarskej politiky v druhej polovici 19. storočia a pri vstupe do 20. storočia je opozícia voči Rakúsku. Politické strany mali len tento negatívny program a vystupovali s ním buď celkom otvorene alebo s istou kamuflážou. Široko sa otvárajúce hospodárske alebo sociálne perspektívy márne by sme hľadali v programoch vládnych i opozičných strán a tým menej v ich politickej praxi. Rakúsko a najmä dynastia mala záujem na existencii Uhorska a preto ho udržiavala pri živote rozličnými koncesiami a ústupkami. Pritom mu robila zahraničnú, finančnú i menovú politiku, organizovala mu armádu, ponechávajúc politickým stranám možnosť, aby sa vybíjali drobnými domácimi škriepkami, najmä prenasledovaním národností. Tým ich zamestnávala, odvádajúc ich pozornosť od sveta. Dynastia sa mohla iba tešiť, keď si feudálni maďarskí politici postavili taký chimérický ideál, ako bol rečove jednotný štát.

V uvedenom zmysle vyslovil sa o zásadách, ktoré viedli uhorskú politiku po r. 1867 (Rakúsko-uhorské vyrovnanie), aj posledný zahraničný minister ríše, gróf Július Andrásy. Podľa neho Maďari boli vylúčení zo zahraničnej politiky a preto nemohli nadobudnúť európsky rozhľad. Uhorsko zostalo hospodársky, administratívne i na poli sociálnych reforiem za ostatným svetom, pretože hlavnú starosť jeho politikov tvorilo zachovanie ústavy. To odviedlo všetky politické sily od pozitívnej činnosti do opozície alebo do pasivity. Od r. 1889 jediná otázka zamestnáva - a podľa Andrásyho otravuje - uhorský parlament: spor o organizáciu a vedenie armády, hlavne však o jazyk, ktorý sa má upotrebiť pri výcviku nováčkov. Diskusia o tomto probléme vytvorila v parlamente po desaťročia trvajúcu atmosféru vzdoru, obštrukcie a vzápätí i nečinnosti.*)

Andrásy teda priznal nedostatky uhorskej politiky, vyplnenej od r. 1867 iba negatívnymi akciami. Akým politickým hriechom bolo však zanedbanie národ-

nostnej otázky, o tom neuvažuje ani po r. 1918. Organizovať štát len na podklade jazyka, keď si hospodárske a sociálne otázky imperatívne žiadali neodkladné riešenie, to bol na začiatku 20. storočia absolútny politický anachronizmus.

Koncom r. 1917 a v prvých mesiacoch r. 1918 dosiahol náš zahraničný odboj spolu s našimi domácimi oslobodzovacími akciami značné úspechy. Dovtedy ich maďarská publicistika takmer ignorovala. Keď však o nich písala zahraničná tlač, nedalo sa dosť dobre zotrvať v postavení pštroša strkajúceho hlavu do piesku. Začiatkom r. 1918 objavila sa na maďarskom knižnom trhu nová revue pod titulom „Eszteendő“, ktorá sa išla zaoberať aktuálnymi otázkami dňa.

*) Pozri Andrásy Gyula gróf, *Diplomácia és világháború, Budapest, str. 151, 155, 157.*

Hneď v prvom svojom čísle uverejnila dojmy svojho redaktora Ladislava Lakatosa, ktorý v decembri r. 1917 navštívil Prahu, aby sa na mieste presvedčil, na akom základe spočívajú požiadavky Čechov týkajúce sa zjednotenia historických zemí so Slovenskom a kto je nositeľom týchto myšlienok. O Čechoch, s ktorými sa Lakatos stretol, vyslovuje sa s uznaním a sem-tam i s obdivom. V redakcii Národných Listů našiel však i niekoľko Slovákov a dal sa s nimi do rozhovoru. S výsledkom svojho interviewu bol však veľmi nespokojný. „Ich sťažnosti“, píše, „pochádzajú z gramofónových dosák slovenských agitátorov sedemdesiatych rokov. Prečo dal vtedy Koloman Tisza zatvoriť Slovenskú maticu, prečo nemajú Slováci svoje hlavné mesto ako majú Chorváti Záhreb, prečo Augustín Trefort rozpustil tri slovenské gymnáziá, prečo nie je v uhorskom parlamente dosť slovenských poslancov, prečo Bánffy maďarizoval, prečo Bela Grünwald žiadal svojho času maďarskú nadvládu na Hornom vidieku?“ *) A odpoveď, ktorú si Lakatos dáva na tieto otázky, je veľmi jednoduchá. Všetky slovenské biedy zavinené sú podľa neho iba zlou administráciou slúžnych (vte-

dajší vedúci úradníci politickej správy v okresoch), pod ktorých hrôzovládou trpia vraj priam tak úbohí Maďari, ako i Slováci.

Vari treba vyvracať názory Ladislava Lakatosa? Sotva. Publicista, ktorý chce zmeniť základy štátnej politiky bez toho, že by zmenil ústavu len púhym odstránením stupídneho a surového úradníka, nezaslúži si, aby sa s ním polemizovalo.

Voči Lakatosovi musíme však byť zhovievaví. Keď dňa 19. októbra 1918 Ferdiš Juriga prednášal v uhorskom parlamente svoju reč na rozlúčku, skočil mu do nej poslanec Szabó s poznámkou, že národnostiam v Uhorsku nedeje sa vôbec žiadna krivda. Ich utlačovateľom je iba slúžnodvorský systém a odohnatím slúžneho dá sa vraj riešiť národnostná otázka. Aj Szabóvi treba priznať aspoň dobrú snahu, i keď sa ona opiera iba na politickú naivitu.

---

*) Pozri *Andrássy Gyula gróf, Diplomácia és világháború, Budapest, str. 151, 155, 157.*

Gróf Štefan Tisza, ktorý tiež počúval Jurigu, neprejavil ani toľko záujmu. Nazval jeho reč grajciarovou komédiou. Touto svojou poznámkou, ktorou kvalifikoval Jurigovu reč, udal tón aj pre ostatných parlamentných rečníkov. Dňa 22. októbra už bola v Rakúsku osobitným cisárskym manifestom proklamovaná federácia, ktorú Česi, pravda, odmietli. Ten istý deň však ministerský predseda Weckerle povedal v Uhorskom sneme: „Ak sa chcú národnosti dostať do vlády, musia sa zriecť toho, že z Uhorska spravia východné Švajčiarsko.“ Vo svojej poslednej parlamentnej reči, prednesenej v ten istý deň, Tisza nazval Čechov dobrodruhmi, ktorí sa snažia urobiť atentát na integritu Uhorska; pre Československú národnú radu v Prahe nemal iného mena ako zbojnícka banda a vtedy už Francúzskom a Spojenými štátmi uznané Československo bolo v jeho očiach iba fantazmagóriou.

Podobne sa vyslovil nasledujúci deň aj gróf Albert Apponyi: „Keď nás Wilson núti pokonať sa s československou stránkou, vojnu vedúcou, - neviem, čo je to, či štát alebo nie - to je formula, lebo československá jednota, a či čo, je len formula a nie realita ... Český národ, to je realita, ale Československo, chvalabohu, je len formula, fantázia.“

Tak hovorili členovia vlády i vládni poslanci. Ale ani opozícia, na čele s Károlyim, ktorá sa chystala po revolučných udalostiach z konca októbra prevziať vedenie uhorského štátu, neuznávala slovenské nároky na samostatnosť v rámci Československa. Dňa 22. októbra povedal Károlyi na sneme: „Český národ uznávame ako národ, i český národný štát. Rokujeme s Čechmi, ale ich právo na Uhorsko nemôžeme uznať. Slováci sú len národnosť, nie národ.“ Poslanec Ladislav Fényes, príslušník Károlyiho strany, bol však menej zdvorilý a ústupčivý voči existujúcemu už československému štátu. „Je veľkým ponížením pre Rakúsko-Uhorsko,“ hovoril ten istý deň, „že máme rokovať s Národným výborom československým ako s rovnocennou stránkou, ako to stojí vo Wilsonovej nóte.“ *)

*) *Pozri parlamentné reči uvedených politikov v plnom znení v diele Fedor Houdek, Vznik hraníc Slovenska, Bratislava 1932, str. 136, 137, 145, 148, 166.*

Po zrušení sa monarchie maďarskí feudálni politici skladali všetku svoju nádej do mierovej konferencie. Tam mienili zachrániť čo v prevratových udalostiach z jesene r. 1918 stratili. Dozvedáme sa to z citovaných memoárov zahraničného ministra grófa Júliusa Andrássyho. O posledných dňoch svojej činnosti píše: „Nútený som uznať Český štát (Csehország) ako vojnu vedúcu stránku, pretože bez toho nebudú s nami vôbec hovoriť, hoci ňou ani nebol, ba práve naopak, na základe svojej zákonnej povinnosti bojoval s nami spoločne. Z tej istej príčiny musím, so srdcom naplneným horkosťou, upotrebiť aj pomenovanie česko-slovenský. Robím to však s rozhodnutím, prijatým a schváleným i kráľom, že na mierových rokovaniach budem menom monarchie, opierajúc sa na jej váhu, chrániť tisícročné práva Uhorska, jeho existenčné záujmy a tie jeho hranice, ktoré stoja aj v službách európskych záujmov.“ *)

Maďarskí štátnici zrejme trpeli nedostatkom politického vzdelania a rozhľadu. Okrem toho však zatvárali oči pred skutočnosťou aj z istej národnej hrdosti. Slováci podľa ich názorov boli bezvýznamní zelóti, s ktorými sa netreba vážne zaoberať. Aj maďarskí žurnalisti, publicisti, básnici a romanciéri uzavierali sa do slimačej ulity úzkeho národného ideálu. Jedine Koloman Mikszáth našiel teplejší výraz a tón, keď koncom minulého storočia písal o Slovákoch. Preto udalosti z októbra a novembra r. 1918 prekvapili Maďarov úplne nepripravených a preto

prvá slovenská vláda mohla vstúpiť otvorenými bránami bez prekážky do staroslávnej Skalice.

Prvá slovenská dočasná vláda! - Tento titul hádam by sa mohol mnohým zdať i trochu náročný, ukazujúci na neskromnosť členov pražského posolstva. Možno, ale zrodil sa a vyplynul z politickej potreby. Ani Šrobár, ani Blaho, a tým menej Dérer alebo Štefánek neašpirovali vtedy na moc a slávu. Cudzine však, hlavne Maďarom, ale tiež Čechom tak doma, ako i za hranicami, bolo treba ukázať, že tu nevystupujú celkom náhodne nejakí neznámi anonymní a bezvýznamní ľudia, ale politické osobnosti, ktoré sa už predtým tešili autorite v národe a ktoré boli zárukou, že všetky dovtedy dosiahnuté vojenské i diplomatické úspechy neprídu nazmar. Preto si títo štyria členovia pražského Národného výboru dali titul vlády, ktorý im aj súčasná publicistika a neskoršia historiografia priznáva. V skutočnosti boli to iba poverenci pražského výboru. Veď Národný výbor sám ešte nebol vládou, ani len revolučnou, tým menej ústavnou, hoci vykonával všetky funkcie súvisiace so suverenitou štátnej moci. Jeho členovia stali sa vládou až na základe uznesenia Revolučného národného zhromaždenia dňa 14. novembra.

*) *Andrássy Gy. I. c. str. 217.*

SLÁVNOSTNÝ VJAZD DOČASNEJ VLÁDY DO SKALICE

Bezprostrednou pohnútkou na priamy zásah pražského Národného výboru do slovenských vecí boli správy o chaotickom stave na našom území. Cez Hodonín, kde bola organizovaná riadna bezpečnostná služba a kde fungoval bezvadne telegraf, dochádzali do Prahy poplašné a často veľmi prehnané správy o tom, ako žandári odišli zo všetkých obcí na Záhorí, ako sa všade lúpi, páli, ba dokonca i vraždí. Chaos sa stupňoval príchodom vyhladovelých a dlhým pobytom na frontoch normálnemu životu odcudzených vojakov. Ak tieto pomery nemali vyústiť v otvorenú anarchiu, bolo treba hneď zakročiť.

Pražský Národný výbor poveril štyroch mužov, štyroch verejných pracovníkov, aby išli pacifikovať predbežne aspoň slovenský západ. Pražské vedenie malo pritom šťastnú ruku. Blahu, Déreera a Štefánka ako záhorských rodákov poznal každý aj osobne z ich vtedy už vyše dvadsaťročnej buditeľskej a politicko-organizačnej práce v záujme ľudu. Aj o Šrobárovi, ktorý pochádzal z Liptova, sa všeobecne vedelo, že sa postavil dňa 1. mája v Mikuláši na čelo robotníctva dávajúceho k dispozícii svoje služby pre chystaný československý štát.

Menovaní štyria povereníci pražského ústredia vypravili sa dňa 4. novembra skoro ráno z Prahy. Vtedy sa cestovalo iba osobnými vlakmi a tak do Brna prišli až okolo tretej hodiny popoludní. Tam na železničnej stanici čakali na Šrobára viacerí poslovci s ústnymi správami i písomnými informáciami zo Slovenska, na podklade ktorých bolo potrebné robiť podrobné dispozície nástupu. Hlavne išlo o pribratie nejakej vojenskej posily, ktorá by išla na pomoc drobným jednotkám, operujúcim už v Holíči, Kútoch, Malackách i Senici. Šrobárovi práce, spojené s vybavovaním týchto vecí, pretiahli sa takmer až do polnoci. Deväťdesiat četníkov (tak sa menovali vtedy príslušníci národnej bezpečnosti), napospol starších ľudí, neschopných už služby na fronte a jedna strojová puška bola celá naša vojnová výstroj, s ktorou sme sa dali na cestu.*)

*) V Brne sa k výprave pripojil aj autor tejto state, ktorý sa práve vtedy chystal do Prahy, aby sa táto zúčastnil na príprave dokumentačného materiálu pre mierovú konferenciu, tak aspoň znelo jeho písomné pozvanie.

Dňa 5. novembra za svitania prišli sme do Hodonína, kde sa na stanici hlásil nový spolupracovník, Kornel Stodola, prichádzajúci takmer súčasne z Viedne. V Hodoníne síce už Česi mali vtedy mestskú správu vo svojich rukách, ale v pyšnom západonemeckom slohu stavaná radnica, ako symbol germánskej moci, nezdala sa predsa len dosť bezpečným miestom na zasadnutie prvej slovenskej vlády. Na Blahov návrh odišli sme do domu jeho dávneho priateľa, lekára dr. Jozefa Hrubého, ktorý nám dal veľmi ochotne svoj byt k dispozícii. Po skromných raňajkách, zodpovedajúcich vtedajšiemu nedostatku potravín, zasadli sme bez všetkých formalít k práci. Poradu viedol Šrobár. V nej sa rozvrhli funkcie medzi jednotlivých účastníkov zasadnutia, určila sa aspoň rámcovo ich právomoc, koncipoval sa text proklamácie k slovenskému ľudu, zredigovali sa propagačné letáky a urobili sa dispozície pre nastupujúce alebo už operujúce vojenské jednotky.

Volanie po zásahu, práci a pomoci ozývalo sa zo všetkých končín rodiaceho sa štátneho útvaru, ale pracovných síl bolo veľmi málo. Veď tých sedemdesiatšesť inteligentov, tvoriacich v čase prevratu členstvo Slovenskej národnej rady, zodpovedalo zhruba počtu ľudí, ktorých bolo možno zapriať do organizácie štátu.*)

Preto pri rozvrhu funkcií v Hodoníne ušlo sa každému z prítomných roboty až nad hlavu. Dr. Šrobár prevzal vedenie dočasnej vlády a spolu i veci diplomatické,

politické, kultúrne, finančné a zdravotnícke. Dr. Blaho mal politickú administráciu, poľnohospodárstvo a zásobovanie. Dr. Dérerovi sa ušla domobrana, súdnictvo a pri prvej redakcii pracovného rozvrhu i železnice a pošta. Štefánkovi pripadla, vzhľadom na jeho kvalifikáciu stredoškolského profesora, organizácia školstva. Jazykové znalosti a národohospodárske vzdelanie predurčili Kornela Stodolu, aby sa ujal obchodu a priemyslu. I on sa stal akýmsi kooptovaným členom vlády, hoci ani nemal poverenie pražského ústredia. Keďže Dr. Dérer necítil sa dosť dobre vo funkcii ministra pôšt, dopravy a verejných prác, preniesla dočasná vláda ešte v Hodoníne túto agendu na Ing. Štefana Janšáka, ktorý sa stal súčasne tajomníkom prezídia dočasnej vlády. *)

*) Pozri Karol A. Medvecký, *Slovenský prevrat, zväzok III. str. 354, Trnava 1930.*

*) Údaje o Stodolovi a Janšákovi chýbajú v Šrobárovej správe o hodonínskych udalostiach (*Osvobodené Slovensku, str. 196*), zostavenej síce na základe originálnych, ale v nervóznom ruchu písaných poznámok. Šrobára korigujú a doplňujú Janšák a Fedor Houdek v článkoch *Slovenského denníka* z r. 1927 a 1928, keď priebeh hodonínskej porady bol ešte v čerstvej pamäti. Pozri tiež Karol A. Medvecký, *Slovenský prevrat, zväzok II. str. 326 a n.*

V Hodoníne zhromaždení členovia prvej slovenskej vlády horeli nedočakavosťou, aby sa ich slová čo najskôr premenili na čin. Hoci bez predbežnej úvahy nemožno riešiť ani najjednoduchšiu otázku, zdalo sa im každé slovo nemiestnym, ba aj zbytočným. Pod týmto zorným uhlom pripravoval sa aj vlastný príchod do Skalice. Bol to skutočný pracovný nástup, bez formalít a bez slávy. Ak sa mu navonok dala aj okázalejšia forma, stalo sa tak kvôli ľudu ktorý musel vidieť svojich starých vodcov a v trocha sviatočnejšom rúchu, keď preberali nové funkcie a ktorý musel pocítiť, že sloboda a nový život nastupujú na Slovensko sebevedome, hrdo, v sprievode spevu, hudby a vejúcich zástav, nie skromne, bojazlivo a neistým krokom. Bolo treba stvoriť takýto kontrast, lebo do novembra r. 1918 vnášali sa cez Skalicu prvky slobodného myslenia len tajne, po nociach, skrytými cestami, ako cez hranice pašovaný vzácny tovar.

Odzneli sugestívne reči dr. Okánika ako domáceho pána a hostiteľa, dr. Blahu ako najslávnejšieho syna Skalice, dr. Šrobára ako predsedu novej dočasnej vlády, dr. Dédera ako prominentného juristu a znalca štátoprávnych otázok i medzinárodného práva.

Hostom, prišlým s pražskými odkazmi a s informáciami o šťastnom priebehu našich zahraničných akcií, odpovedali miestni rečníci z ľudu na čele s dávnym Blahovým spolupracovníkom Jozefom Braneckým, ku ktorému sa pripojili svojimi pozdravmi aj rečníci z iných záhorských obcí. Pohotové slovo, plné významu, podané krásnou formou Záhorákom od Brezovej až po Malacky nikdy nechýbalo. Veď prešli rečníckou školou nielen na evanjelických cirkev-

ných konventoch, ale i na politických schôdzach Hodžových v Senici, Blahových v Moravskom Sv. Jáne, Jurigových v Stupave. Skalica dňa 6. novembra 1918 zbierala žatvu tejto dlhoročnej výchovy. Na slávnostnom zhromaždení nepadlo ani jediné slovo, ktoré by nevystihovalo situáciu a nebolo plné vážneho obsahu. V záchvate oduševnenia ľudia nielen radostne prijali správu o utvorení sa nového štátu, ale mu aj prisahali vernosť a dali mu k dispozícii svoje sily.

Taký bol duch a priebeh prvého verejného zhromaždenia na pôde oslobodeného Slovenska. Jeho najvýznamnejším rysom bola absolútna zhoda medzi ľuďom a politickými vodcami, harmónia v názoroch na úlohy, ktoré vyplývali z novej situácie pre každého jednotlivca. *)

*) *O nástupe prvej československej vlády v Skalici o jej činnosti pozri tieto publikácie:*

1. V. Šrobár, *Osvobodené Slovensko*, Praha 1928, str. 194 a n., 335, 338.
2. Karol A. Medvecký, *Slovenský prevrat*, Trnava, 1930, zv. II. str. 322-338.
Tam vo výťahu aj podrobná literatúra o udalostiach, najmä:
  - a) Alojz Kolísek, *Slováci do štátu československého*
  - b) Štefan . Janšák, *Prvá slovenská vláda*, *Slovenský Denník* 1927, č. 293 (vianočné)
  - c) J. 13. Frndák, *Rozpomienky na vojnu a prevrat*.
3. *To isté dielo K. A. Medveckého*, zväzok IV., str. 102 a 103 v článku Gejza Mego, *Slovenské národné hnutie v dobe pred svetovou vojnou, v čas vojny a po prevrate v okolí Vrbového*.
4. Štefan . Janšák, *Život dr. Pavla Blahu*, Trnava 1947, zv. II., s. 456.

SLOVENSKÁ NÁRODNÁ RADA V MARTINE A JEJ POMER K PRAHE PEŠTI I SKALICI

Skalické udalosti zo dňa 6. novembra predchádzalo valné zhromaždenie Slovenskej národnej strany v Martine, konané dňa 30. októbra, na ktorom sa prijala tzv. Martinská deklarácia a ustanovila sa Slovenská národná rada. Zástupcovia všetkých slovenských politických smerov, ktorí sa zúčastnili na martinskej schôdzke, vyhlásili, že Slováci sú vetvou jednotného československého národa a že trvajú na zásade samourčovacieho práva národov, prijatého celým svetom. Jediné Národná rada oprávnená je hovoriť a konať menom československého národa, bývajúceho v hraniciach Uhorska, čítame v deklarácii.

Týmto vyhlásením vyňali deklaranti budúce osudy slovenského národa z právomoci uhorskej vlády a všetkých jej podriadených štátnych orgánov. Nevyjasnené pomery nedovoľovali, aby sa otázka vzťahu k zanikajúcemu Uhorsku určila jasnejšie. Azda z tej istej príčiny nedeje sa zmienka ani o existencii spoločného štátu Čechov a Slovákov, ktorý už pred 30. októbrom uznalo šesť cudzích štátov. Deklarácia mlčí aj o zahraničnej vláde československej, uznanej ústrednými mocnosťami, ba aj o pražskom Národnom výbore. Deklaranti žiadajú iba aplikovanie Wilsonových podmienok mieru aj na riešenie slovenskej otázky, čo

ostatne pripustila i rakúsko-uhorská vláda svojou nótou z 27. októbra. Slovenská národná rada sa teda vo svojej deklarácii neprihlásila jasno a jednoznačne k československému štátu. Toto opomenutie deklarantov napravil Milan Hodža zvláštnym telegramom, poslaným dňa 1. novembra predsedovi novej maďarskej vlády grófovi Károlyimu,^{*)} a jednou vetou, vsunutou dodatočne do textu deklarácie. Ňou nadväzuje Hodža na nótu zahraničného ministra monarchie zo dňa 27. okt., ktorou tento uznáva existenciu čs. štátu.

O faktickom prevzatí moci a výkone štátnej autority na území Slovenska sa deklarácia tiež nezmieňuje. Tieto vážne otázky sú zahrnuté iba v celkom všeobecnej zásade, že jedine Slovenská národná rada má právo hovoriť a konať menom slovenského národa. Keby sa bola deklarácia exekvovala v doslovnom znení, mohlo to viesť i ku konfliktom Martina so Skalicou, ktorá „hovorila a konala“ menom národa, bez ohľadu na to, či jej činnosť signatári deklarácie schvália.

^{*)} Pozri M. Hodža, *Slovenský rozchod s Maďarmi r.1918*, Bratislava 1929, str. 101.

Od 6. novembra existovali teda na Slovensku dve inštitúcie, ktorých úlohou bolo odlúčiť Slovensko od Uhorska a prevziať jeho správu. Skalická vláda však mala v pomere k Slovenskej národnej rade oveľa jasnejšie vytýčenú cestu a mala i možnosti a prostriedky ísť po nej. Delegoval ju pražský Národný výbor, ktorý viedol suverénne všetky domáce vládne akcie a plne predstavoval štátnu autoritu. Svoje práce konala z jeho poverenia a jeho menom, vystupujúc v úlohe najvyššieho štátneho orgánu.

Takto chápali mocenské pomery aj v Pešti. Dňa 7. novembra dostavil sa totiž do Prahy delegát maďarskej vlády a ohlásil tam bezpodmienečnú kapituláciu Károlyiho kabinetu s podmienkou, že sa nenaruší celistvosť Uhorska. Okupácia Slovenska československým vojskom, ba už len púhe jej vyslovenie, znamená vraj porážku Károlyiho režimu.

Aj tento politický manéver ukazuje, ako sa pozerali v Pešti na deklarantov a na ich uznesenia zo dňa 30. októbra. Károlyiho vláda nemienila ohlásiť svoju kapituláciu do Martina, ale do Prahy. Do Skalice je nemusela hlásiť - keďže tam vystupovali povereníci pražského Národného výboru - ba vlastne ani nemohla, lebo dňa 7. novembra nevedela, čo sa tam deň predtým stalo.

Účastník martinských porád, spojených s vydaním deklarácie, tajomník Slovenskej národnej rady Karol A. Medvecký bol istotne najkompetentnejšou osobou (zomrel r. 1937), ktorá mohla podať vierohodné správy o vzniku, živote a zániku inštitúcie, na ktorej čele sám stál. Okrem toho Medvecký bol muž s veľkým zmyslom pre históriu a mal po tejto disciplíne i široký rozhľad bez akéhokoľvek romantického sfarbenia. Od neho sa dozvedáme mnoho podrobností, aká bola agenda Slovenskej národnej rady, ako ju vybavovala a aký bol jej význam v revolučných premenách z jesene r. 1918. U neho sa dočítame, že sa Slovenská národná rada po prevrate nepostarala o riadnu správu Slovenska. Celú prácu spojenú s novým stavom ponechala na neho. Sem-tam mu síce pomáhali niekoľkí náhodní dobrovoľníci. Formálne mala síce Slovenská, národná rada vládnu moc, chýbali jej však prostriedky skutočne ju i vykonávať a tým menej podrobiť si celé Slovensko. A tak Národnej rade po uznesení sa na deklarácii pripadli len úlohy reprezentačné a administratívne. Ich obsahom bol styk s existujúcimi ešte orgánmi uhorského štátu, ktorých právomoci sa sama nijako nedotkla.

Zásobovanie obyvateľstva potravinami, uhlím a petrolejom, organizácia národných gárd v obciach a mestách, direktívy pre ľudové zhromaždenia, to bola v podstate agenda, v ktorej sa vyčerpávala činnosť suverénneho národného orgánu. S postupom času sa i tento okruh činnosti zmenšil a v polovici decembra zmenil sa úrad tajomníka Slovenskej národnej rady, podľa jeho vlastného priznania, už iba na akúsi aprovizačnú a sprostredkovaciu kanceláriu.

Z pasivity a nečinnosti mienil Slovenskú národnú radu vytiahnuť Milan Hodža. On vlastne stvoril pre ňu agendu, dôstojnú takej vysokej štátnopolitickej inštitúcie a určil jej pomer tak k Pešti, ako i k Prahe. Koncom novembra poslal pražský Národný výbor dr. Hodžu do uhorskej metropole, aby rokoval o hospodárskej a administratívnej rozluke s Uhorskom a pripravil likvidáciu nášho pomeru k nemu. Hodža však z obavy, aby na Slovensku nevznikla anarchia a chaos, samovoľne rozšíril svoju právomoc. Určil demarkačnú čiaru - budúcu hranicu Slovenska na juhu - a navrhol maďarskej vláde, že na území takto vyznačenom prevezme Slovenská národná rada úplnú vládu a vojenskú moc, čiže povedie

celý okupačný a pacifikačný proces. V koncepte navrhovanej dohody volal sa výkon tejto funkcie „impérium Slovenskej národnej rady“. Keby sa Hodžova myšlienka bola uskutočnila, bolo by to znamenalo úplné eliminovanie pražskej revolučnej vlády, ktorá existovala už od 14. novembra a, pravda, aj eliminovanie Skalice. Našťastie k tomu nedošlo. *)

*) *Podrobnosti o činnosti Slovenskej národnej rady - pozri v cit. diele Medveckého zväzok I. str. 347, zv. II. str. 319 a n., hlavne však zápisnice zo zasadnutí Slovenskej národnej rady zv. IV. str. 7, 18, 19, 20, 22 až 25, 27 až 33, 36 - O Hodžovom rokovaní v Pešti pozri 1.V. Šrobár, Osvobozené Slovensko, Praha 1928, str. 299 a n., 332, 338, 348*
2. *Slovenský rozchod s Maďarmi r. 1918, Dokumentárny výklad o rokovaníach dr. Milana Hodžu ako československého plnomocníka s Károlyiho maďarskou vládou Bratislava 1929*
3. *Václav Chaloupecký, Zápas o Slovensko 1918, Praha 1930.*

ŠTÁTOPRÁVNÝ A MOCENSKO-POLITICKÝ VÝZNAM PRÍCHODU DOČASNEJ VLÁDY DO SKALICE

Diplomatické a vojenské akcie, vedené československým zahraničným odbojom po celý rok 1918 a politická práca Národného výboru v Prahe i Slovenskej národnej rady v Martine sú napospol činnosťou, ktorú možno nazvať tvorením, organizovaním, čiže zakladaním nového štátu. Medzi orgánmi pôsobiacimi za hranicami a budujúcimi štát doma bola absolútna zhoda a dokonalá súhra. Každý jednotlivý čin mal svoje dobre uvážené časové, priestorové i vecné umiestnenie. V tejto súvislej reťazi udalostí príchod vlády do Skalice je jeden z najvýznamnejších článkov. To bol vlastne dlho presne kalkulovaný a netrpezlivo očakávaný výsledok zahraničného odboja, ale pritom i jeho časť, opora a pokračovanie, pretože ním sa vykonal prvý krok v otázke určenia štátnej hranice voči ostatnému územiu Uhorska. Tent o cieľ skrýval sa za príchodom vlády akosi anonymne; aj naši zahraniční spojenci predbežne o ňom iba uvažovali. Prítomnosť Šrobára a jeho spolupracovníkov v Skalici celkom jasno však znamenala vo výkone sebaurčovacieho práva, o ktorom sa dovtedy vydávali len slávnostné vyhlásenia, vo výkone suverenity národa, rozhodujúceho už teraz nad vlastným osudom doma, na rodnej pôde.

Ak by sme sa chceli trocha poeticky vyjadriť o príchode predstaviteľov nového štátu do Skalice, mohli by sme ho nazvať zaujatím vlasti, po maďarsky honfoglalás, po nemecky Machtergreifung; pre tieto pojmy a akcie nachodíme veľa príkladov v starších i novších dejinách európskych štátov. Slovo honfoglalás, ktorým všetci maďarskí historici označujú najslávnejšiu periódu v dejinách svojho národa, skutočne aj padlo v novembrových dňoch 1918. Padlo vo svojom originálnom znení, z úst dr. Hodžu, pravda len ironicky, keď si sťažoval, že dvesto žandárov nestačí na zaujatie vlasti. Ale i Šrobár, hoci tento spôsob vyjadrovania odmieta, tiež hovorí, že „sme si išli zabráť, čo nám veľmoci priznali.“ *)

*) Šrobár *l.c. str. 301*

S prevzatím moci a s jej výkonom museli sme sa veľmi náhlieť, lebo sme stáli pod dvojakým tlakom. Zahraničný odboj a spojenci očakávali od nás, aby sme diplomatické dohody naplnili obsahom a maďarská vláda hrozila nám prekaziť aj samotný prístup na Slovensko. Do 28. októbra uznalo Československo ako samostatný štát spolu sedem spojeneckých štátov. Akékoľvek váhanie a odkladanie prevzatia moci bolo by bývalo v očiach týchto spojencov odmietnutím podávanej pomocnej ruky v najrozhodnejšom okamžiku, neúctou a znevážením dobrej vôle voči nám preukázanej, ba i porušením spojeneckej vernosti. Ťažká a obetavá práca zahraničného odboja bola by prišla nazmar, keby sa začiatkom novembra 1918 neboli realizovali plány, chystané tak dlho diplomatickou cestou. V očiach Maďarov boli by bývali rozpaky, nerozhodnosť a otáľanie prejavom slabosti, neschopnosti a nepripravenosti, ba i zbabelosti. Odkladanie nástupu k prevzatíu moci bolo by im poskytlo čas, príležitosť i odvahu organizovať proti nám branný odpor.

Šrobár, prvý činiteľ v týchto udalostiach, píše o úlohách, ktoré bolo treba riešiť začiatkom novembra: „Treba obsadiť Slovensko českým vojskom, rýchle a bez otáľania, kým sa Maďari nespamätajú z porážky. Tak i obetí bude čo najmenej. Tu nepomôže ani diplomatické kľučkovanie,, ani žiadne politické chytáčctvo; kto prvej položí ruku na Slovensko, ten ho získa trvale.*)

Pre Šrobára bolo veľkým zadosťučinením, že sa jeho názory o význame okupácie spojencami nám priznaného územia splnili. „Obsadením Slovenska,“ píše na inom mieste svojej práce, „donútili sme veľmoci, aby nám určili hranice Slovenska a len takto mohli sme sa zariadiť natrvalo a nestratili sme ani kúsok slovenskej zeme.“ *)

---

*) Šrobár 1. c. str. 211

*) Šrobár, tamže str. 302

Tu bude hádam na mieste spomenúť istú analógiu z dávnej minulosti západného Slovenska, Záhoria, ba vlastne i Skalice samej. V 11. storočí existoval ešte akosi tradične kus Veľkej Moravy, ktorý gravitoval priam tak k českej ríši Přemyslovcov, ako i k tvoriacemu sa štátu Arpádovcov. Zaujatie vlasti - honfoglalás - Maďarmi nebolo dielom niekoľkých dní, mesiacov, alebo desaťročí. V skutočnosti trvalo takmer dve storočia. Za prvých Arpádovcov siaha hranica Maďarskej okupácie iba po západný breh Váhu, po jeho prítok Dudváh, o čom podáva dôkaz séria pohraničných strážnych staníc, rozložených pozdĺž nebo od dnešného Abrahámu až po Čachtice. Politicko-mocenský vplyv českej ríše siahla v 11. storočí až po túto čiaru, aj keď len nepriamo, lebo bol veľmi latentný, keďže išlo o konfinium. Arpádovci však predbehli Přemyslovcov pri svojom úsilí rozšíriť územie vlastného štátu.

Posunuli jeho hranicu od Dudváhu až k rieke Morave, ba až k Olšave a obsadili toto územie natrvalo. Bez akýchkoľvek vojnových konfliktov mohli sa pánmi tohto územia stať aj Přemyslovci. Nechali si však ujsť vhodnú príležitosť na to.

O príchode prvej vlády do Skalice možno uvažovať ešte aj z iného hľadiska. Právne existovalo Československo podľa názoru najpovolanejších ľudí na jeho

stavbe zúčastnených od 15. októbra 1918, keď ho uznalo Francúzsko ako samostatný štát. Išlo teraz o faktickú existenciu. V Čechách, na Morave a v Sliezsku vzhľadom na štátoprávny pomer týchto krajín k Rakúsku začala republika fakticky existovať už 28. októbra, keď sa celonárodným, spontánnym plebiscitom vyslovilo vystúpenie týchto krajín zo starého zväzku. Všetky tri krajiny mali svoje hranice a otázka bola vlastne rozriešená v priebehu niekoľkých hodín, bez najmenšieho odporu zo strany bývalého štátu alebo nemeckého obyvateľstva. K tomu pristúpilo i uznanie československého štátu rakúsko-uhorskou vládou a samým cisárom dňa 28. októbra. Čechy, Morava a Sliezsko, spojené vedno, mali teda svoje presne ohraničené územie, svoju vládu, všetky výkonné orgány od najnižších inšancií až po Národnú radu ako nositeľku suverénnej moci, ktorú skutočne i vykonávala. Teda tieto krajiny fakticky tvorili jednu časť nového štátu.

Celkom ináč sa staval problém na Slovensku, ktoré súviselo teritoriálne, ako nerozlučný celok, s ostatným Uhorskom.

Lineárna hranica medzi Slovenskom a budúcim jeho susedom na juhu ešte neexistovala a ani v Paríži, kde sa táto otázka riešila, nemali o nej spočiatku určitú predstavu. Následkom toho neistota zaťažovala mysle a politické kalkulácie aj našich najschopnejších ľudí, ako to vidno z Hodžových diplomatických rozpakov v Budapešti koncom novembra. Okrem toho maďarská vláda vystúpila voči slovenským prejavom za samostatnosť ozbrojenou mocou. Za takýchto okolností otvárala sa len jedna cesta vedúca k úspechu a bojové heslo na nej znelo: V rámci našich diplomatických akcií za hranicami a v intenciách v cudzine za našu samostatnosť bojujúcich armád urobiť taký krok, ktorý by znamenal faktické zaujatie vlasti. A ten sa stal príchodom dočasnej vlády do Skalice. 6. november možno teda pokladať za počiatok skutočného jestvovania československého štátu na Slovensku.

Pre mesto Skalicu a jeho občanov mal tento 6. november ešte aj iný, naoko spolu síce len lokálny, v skutočnosti však celonárodný význam. Uskutočnili sa

všetky ideály, ktorých bolo mesto dovedy nositeľom. A na sláve, vyplývajúcej z tejto realizácie, participovali všetci Skaličania dobrej vôle, všetci nositelia ľudového a československého zmýšľania: dr. Blaho, ako hlavný predstaviteľ československej štátnej jednoty, všetci literárne hospodársky a politicky činní absolventi miestneho gymnázia, herečky a herci z ľudu, ktorí vystupovali po dve predchádzajúce decéniá na českých javiskách, speváci a speváčky, ktorí niesli slovenské piesne a slovenský kroj ako buditelský prostriedok do Čiech a na Moravu, poľnohospodári a družstevníci, ktorí sa inšpirovali českými vzormi a uvádzali ich do života v rodnom meste i na celom Záhorí.

Šiesty november nehol len sviatkom zúčastnených na ňom politických vodcov, ale i celého západoslovenského národného kolektívu.

AGENDA DOČASNEJ VLÁDY V SKALICI, JEJ TRVANIE A JEJ ZÁNİK

Osudy prvej slovenskej revolučnej vlády sú veľmi pestré a zaujímavé. Ešte dňa 6. novembra, počas slávnostného obeda, ktorý sa konal v Blahovom Kruhu, v atmosfére podobnej tradičným roľníckym zjazdom, dostal dr. Šrobár telegrafické pozvanie, aby sa hneď vrátil do Prahy. Odcestoval ešte v ten deň, spolu s hodonínskym profesorom dr. Alojzom Kolískom a Kornelom Stodolom. Jeho odchod nepôsobil priam obodrujúcim a povznášajúcim spôsobom. Problémy spojené s organizovaním nového štátu, valili sa ako hučiaci povodeň a dorážali svojím vážnym obsahom i svojimi hrozivými formami na brány starobylej Skalice. Nejasnosť situácie doma, nedostatok správ zo zahraničia, chaotický stav na západnom Slovensku, gravitujúcom k susednej Morave a Skalici, robili každý krok v záujme pacifikácie a konsolidácie neistým. Ale členovia dočasnej vlády nevideli v chaose žiadne riziko, ani žiadne nebezpečenstvo, aspoň nie pre vlastné osoby. Po Šrobárovi prevzal vedenie celej akcie dr. Blaho, ako najstarší člen vlády. Obratom ruky stal sa on najvyššou štátnou autoritou a hoci za svojho života nemal príležitosti riešiť problémy vysokej politiky a ešte menej spletité otázky medzinárodných stykov alebo vedenia vojny, jeho organizačná a pacifikačná akcia na západnom Slovensku skončila sa s úspechom. Že pri nej kráčať svojimi originálnymi, vlastnou praxou a skúsenosťami stvorenými cestami „dobrej práce“, nič na veci nemení. Rozhodujúci je výsledok. Jeho pracovitosť,

vytrvalosť, energiu a odvahu treba obdivovať tým viac, že sa práve zotavoval z mozgovej porážky, ktorá v polovici r. 1918 podlomila jeho sily.

Titul nositeľa najvyššej moci a autority znie síce veľmi príjemne a lichotivo, ale v skutočnosti bol neobyčajne prozaický. Blaho prijímal vo svojom dome na Slovensko prichádzajúcich úradníkov, pohostil ich, vlačil im do ruky dvojriadkový menovací dekrét, pridal k nemu kus slaniny a poslal na vyhliadnuté pre nich miesto. Rezortné rivality a žiarlivosti vtedy ešte neexistovali. Takého priateľského prijatia boli účastní priam tak úradníci politickej správy, ako i železničari, poštári, inžinieri, colníci, zamestnanci finančných úradov, žandári, vojaci alebo experti v zásobovaní. Pravdaže každý z nich dostal na cestu potrebnú úpravu, aspoň najzákladnejšie informácie, kde a ako treba zasiahnuť ozbrojenou mocou pri vzburách, kde treba hneď zriadiť školu a zaviesť vyučovanie v slovenčine, kde sa skrýva špión, ktorého treba zlapať a zatvoriť, kde treba znemožniť krádeže múky, obilia, cukru, uhlia alebo petroleja. V tejto spleti úloh volajúcich imperatívne po riešení na prvom mieste stála demobilizácia z frontu prichádzajúcich vojakov a nástup vojenských jednotiek, prichádzajúcich z Čiech a Moravy.

Blaho stál pri kormidle svojej nebezpečne sa knísajúcej lode s optimizmom a s tvrdým odhodlaním kapitána, ktorého neodvráti od výkonu svojich povinností ani najbúrlivejšia vlna, zaplavujúca palubu. Úloha univerzálneho vykonávateľa vládnej moci sa veľmi sťažila, keď asi o tri či štyri dni po odchode Šrobárovom opustili ho i dr. Dérer a Anton Štefánek, ďalší dvaja členovia vlády. Zostal už iba tajomník vlády, ing. Š. Jansák. Aj ten však, ako dočasný člen Revolučného národného zhromaždenia, musel dňa 13. novembra odísť, spolu s dr. Okánikom do Prahy, kde sa práve vtedy konštituovala nová vláda.

Teraz už úplne osamelého Blahu ani tak netlačili starosti spojené s výkonom jeho mnohostrannej agendy, ako skorej neistota, vyplývajúca z jeho neurčitého postavenia. Okrem troch či štyroch viet, ktorými dr. Šrobár preniesol ústne poverenie pražského národného výboru na svojho skalického priateľa, nemal Blaho iného zmocnenia, aby vykonával agendu najvyššieho štátneho orgánu na juhozápadnom Slovensku. Labilnosť postavenia okolnosťami stvoreného samovládca cítil aj Klub

slovenských poslancov v Prahe a preto dňa 18. novembra podal vtedy už existujúcej vláde návrh, aby ho menovala vládny komisárom pre západné Slovensko. V Prahe však chystali riešenie na širšej základni a preto k tomuto menovaniu vôbec nedošlo, na čo si Blaho v liste z 30. novembra trpko sťažuje. A tak zostal Blaho pri výkone svojej služby púhym neoficiálnym dobrovoľníkom, pravda, nehonorovaným, ako je to v revolúciách zvykom.*)

Blaho, keďže mal nesporné a očividné úspechy, zaľúbil sa do svojej funkcie samovládou aj napriek nekonečným ťažkostiam, s ktorými sa pri jej výkone stretol. Titul vládneho komisára, ba ani celkom obyčajného komisára nedostal, hoci by mu bola patrila hodnosť vysokého komisára - haut commissaire -, s ktorou vysielala vtedy parížska mierová konferencia svojich poverencov na riešenie podobných úloh napríklad do Elsaska, do Poľska, na Balkán a inde. Blahovi však stačila práca v západoslovenskom prostredí, kde bol doma, s metódami, ktoré sám vynašiel dávno predtým, ešte ako člen uhorského parlamentu.

... Dr. Blaho žiada, aby boli platy pre politických úradníkov v okrese skalickom, malackom, myjavskom, senickom a teraz už i trnavskom, prichystané na finančnom riaditeľstve v Brne pre 1. december. Blaho žiada ďalej, aby dostal patričné povolenie od ministra financií, aby na jeho poukaz v prípade nutnosti boli vyplatené platy komisárom a ich úradníkom. Podobne potrebuje plnú moc i od ministra pôšt a telegrafov, od ministra vnútra a od poľnohospodárstva. V Holíči založil Blaho obilnú a potravinovú centrálu ako expozitúru centrály brnenskej. Okruh právomoci jeho musí byť presne vymedzený a na to treba mu i úradníckeho zboru prezidiálneho. Za tým účelom by bolo dobré, keby ministerstvo vyslalo znalca do Skalice, aby okruh činnosti vládneho komisariátu a menovite finančné záležitosti boli riešené a upravené, lebo hotových peňazí nenechali maďarskí úradníci v daňových úradoch takmer žiadnych.

ÚSPECHY DOČASNEJ VLÁDY

Úvodník A. Štefánka v Slobode z 22. novembra 1918.

Od Skalice po Devínske Jazero, odtiaľ až po Stupavu a Plavecký Sv. Mikuláš, na úpäti Malých Karpát po Senicu. Jablonicu a cez hory až po Vrbové siaha moc Československej republiky. Medzitým čo píšeme tieto riadky, bude snáď oslobodená i Trnava a iné obce na čiare Nové Mesto - Prešporok. České vojská vnikly dľa nezaručených správ do Piešťan a ukoristili tam značné zásoby obilia a iných potravín.

Okruh našej štátnej sily sa šíri a slovenský západ so svojim strediskom, tak často posmievaným a zľahčovaným, tvorí drahocenné jadro tvoriaceho sa štát-

neho telesa. Skalica je dnes hlavným mestom Slovenska. Skalica a západ slovenský, na 2 200 - 2 400 km² veľký, má už svoje železničné, poštové, telegrafické a telefonické úrady zriadené, spravuje okresy svojimi okresnými komisármi, organizuje výživu ľudu, ba dokonca vypomáha už i susednej Morave, vymieňa za uhlie, petrolej atď. svoje produkty, chráni majetok i chudobu, organizuje priemyselné podniky, aby ľud riadne pracoval a navykal sa novému slobodnému životu. Všade je poriadok a pokoj, kde silná a umná ruka našej dočasnej vlády a úradníkov českoslov. zasiahnuť mohla. Vyše 200.000 obyvateľov západného Slovenska sa stalo účastníkmi dobrodenia pokojného života a plodonosnej práce. Naše viesky a mestá sú síce obsadené vojskom, revolúcia ich neminula. Ale aký rozdiel medzi správou a „pokojom“ maďarským a československým.

Maďari vládli hrubou silou, trestným zákonníkom, hrubými nadávkami, úplatkami, násilím; - československé vojsko, československí komisári, dočasná vláda a národné výbory láskou, dobrým slovom, ochotnou radou a pomocou. Nám sa prieči väzniť, prenasledovať ešte i našich nepriateľov, ačkoľvek by to bol niekde jedine správny prostriedok sebaobrany. Keby naši velitelia vojenski a komisár v Trnave a Senici boli energicky a ostro vystúpili proti židom a maďarským úradníkom, snáď by nebolo prišlo ku krvipreliatiu a neporiadkom. Ale naša metóda je inakšia než metóda maďarsko-židovská.

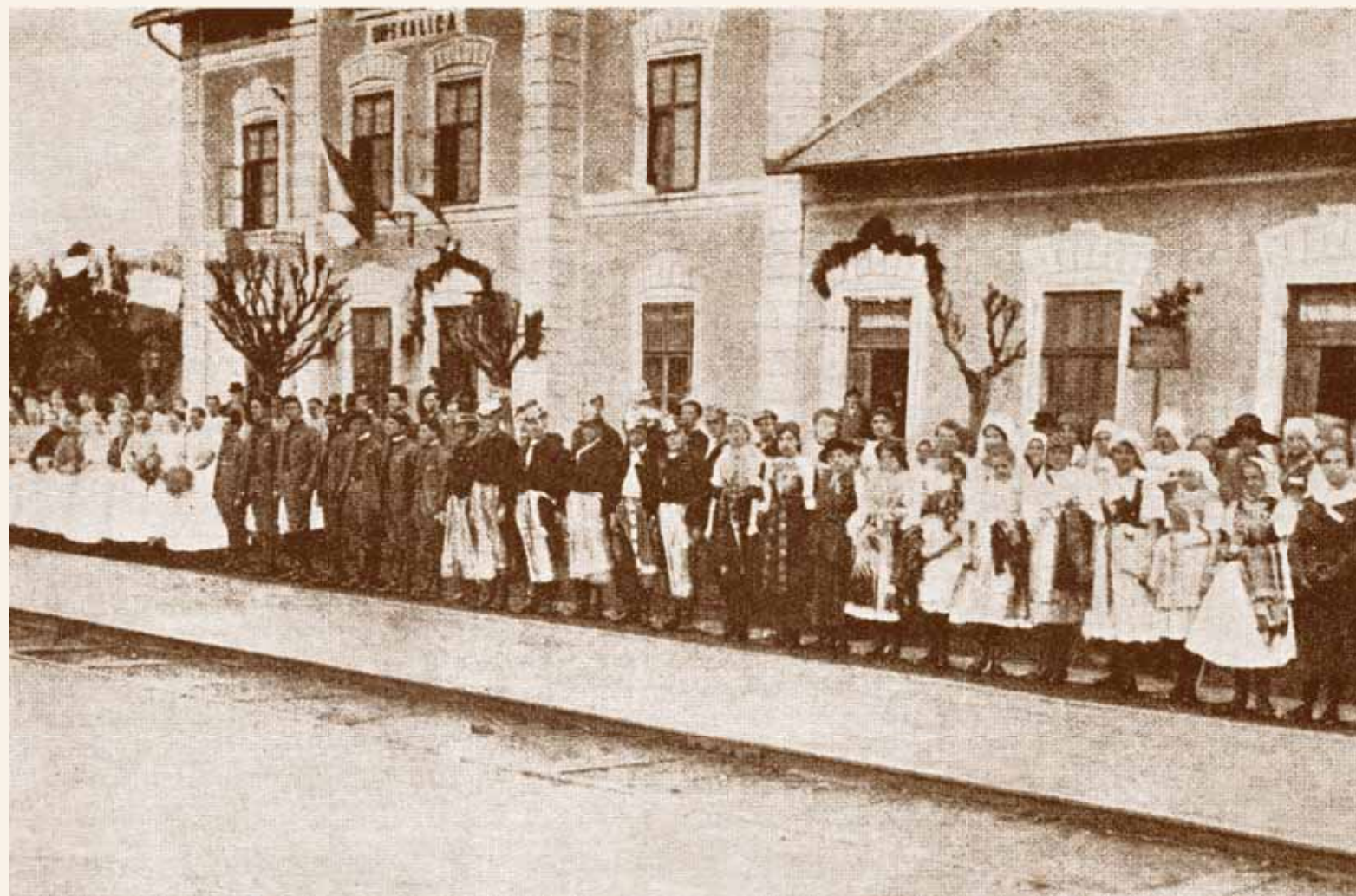
... Skalických pánov a maďarónov bolo treba odzbrojiť, v Senici a Šaštíne bolo nutno internovať značnú časť takzvanej „inteligencie“ maďarónskej, v iných obciach držíme pod prísny dozorom isté podvratné živly, ale tým sme nikde ešte nenarušili našu novú metódu vlády spravodlivosti a lásky.

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Členovia dočasnej vlády pre Slovensko
Predseda dočasnej vlády dr. Vavro Šrobár
členovia vlády: dr. Pavol Blaho, Kornel Stodola,
dr. Ivan Dérer, Anton Štefánek, ing. Štefan Janšák
tajomník prezídia dočasnej vlády

*Vítanie dočasnej vlády na
železničnej stanici v Skalici
dňa 6. novembra 1918.*

*Dom dr. Jozefa Hrubého
v Hodoníne, v ktorom bola
dňa 5. 11. 1918 pracovná
porada dočasnej vlády.*

Gizela Blahová

Dr. Pavel Blaho

Dr. Ludovít Okánik

Dr. Miloš Ulehla

Dom kultúry, pôvodne Katolícky spolkový dom, vznikol z iniciatívy Dr. Pavla Blahu a postavený bol v roku 1905 podľa projektu architekta Dušana Jurkoviča. Od začiatku slúžil pre kultúrne, spolkové účely a ako byt Dr. Pavla Blahu. V deň príchodu dočasnej vlády sa tu konal slávnostný obed. Po odchode členov vlády zo Skalice sa stal miestom, odkiaľ Dr. Pavel Blaho riadil svoj referát až do konca roku 1918, kedy sa začalo s likvidáciou agendy dočasnej vlády.

Pamätná tabuľa k 10. výročiu príchodu Československej dočasnej vlády pre Slovensko do Skalice, umiestnená na priečelí radnice v roku 1928.

Radnica - pôvodná neskororenesančná budova radnice na námestí bola vybudovaná na starších základoch v prvej tretine 17. storočia. V 18. storočí ju prestavali v barokovom štýle a od konca 18. storočia sa stala sídlom mestskej správy. V roku 1918 tu v dňoch 6. až 14. novembra 1918 po vzniku Československej republiky sídlila Československá dočasná vláda pre Slovensko.

Velký tzv. mestský stůl z konce 19. alebo začiatku 20. storočia slúžil na oficiálne podpisovanie listín a reprezentačné úradné úkony. Na ňom podpisovali aj dokumenty počas pôsobenia Československej dočasnej vlády pre Slovensko. Dlhé roky nepoužívaný stůl bol v roku 1995 po prístavbe a rekonštrukcii radnice spolu s pôvodnou neskororenesančnou vstupnou bránou deponovaný v Záhorskom múzeu v Skalici. Pred umiestnením do obnovených priestorov radnice ich v roku 2007 zreštauroval ak. sochár Milan Flajžik.

V rámci rozsiahlej rekonštrukcie historického jadra Skalice prišlo v konečnej fáze v roku 2008 k obnoveniu a čiastočnej rekonštrukcii vnútorných priestorov a zariadenia radnice. Ráta sa pri nej i s využitím pôvodnej mestskej brány a stola, ako autentických dokladov historických udalostí.

Publikácia z roku 1968

Zostavovateľ dokumentačnej časti: Dr. Ján Buchta

Zodpovedný redaktor: Ján Pardubský

Obálku navrhol Pavol Fürstszeller

Skalica 1918

Spomienky na príchod a pôsobenie dočasnej vlády pre Slovensko

Upravená reedícia publikácie z roku 1968

Pri príležitosti konferencie Tri veľké výročia československých dejín a semináru Skalica 1918 vydalo pre Mesto Skalica Záhorské múzeum v Skalici

Zodpovedná redaktorka: PhDr. Viera Drahošová

Texty: Dr. Ing. Štefan Janšák, dr. Ivan Dérer, Ján Duriš Frndák, články z dobovej tlače

Texty (na str. 3, 32, obrazová príloha) a zostavenie: PhDr. Viera Drahošová

Historické fotografie: archív Záhorského múzea v Skalici

Súčasná fotografie: Eduard Timko

Grafika: Ateliér Edo, s.r.o.

Náklad: 1000 ks

Trnavský samosprávny kraj – Záhorské múzeum Skalica 2008

ISBN 978-80-85446-57-9

9 788085 446579

Stredoeurópska vysoká škola v Skalici
2. medzinárodná vedecká konferencia
Tri veľké československých dejín 1918, 1948 a 1968
2. októbra 2008

Mesto Skalica
Ministerstvo obrany SR, Vojenský historický ústav Bratislava
Trnavský samosprávny kraj – Záhorské múzeum Skalica
Odborný seminár *Skalica1918*
6. novembra 2008